

Peter Cuypers, *Van Gevaert tot Welvaart. 75 jaar VEV en economische ontwikkeling in Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 2002, 173 pp., ill., ISBN 90 40209 4296 4.

Ludo Meyvis, *Markt en Macht. Het VEV van 1926 tot heden*, Tielt, Lannoo, 2004, 286 pp., ill., ISBN 90 209 5396 6.

Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van het Vlaams Economisch Verbond (VEV) werden achtereenvolgens twee boeken uitgegeven die de geschiedenis vertellen van deze Vlaamse werkgeversorganisatie.

Peter Cuypers brengt in zijn boek een kort historisch overzicht van de organisatie, met als rode draad de verwezenlijkingen van de voorzitters. Aan de hand van interviews met de voorzitters en de gedelegeerd bestuurders geeft hij de economische ontwikkelingen weer in Vlaanderen vanaf 1970.

Ludo Meyvis beschrijft in een diepgaand werk eveneens de geschiedenis van het VEV. Hij splitst het boek op in twee periodes met als breuklijn 1970: het jaar van de structurele heroriëntering van het VEV, het begin van de staatshervorming en de start van de economische decentralisatie.

Net zoals in dit boek loopt deze recensie tot 1970 chronologisch, nadien thematisch.

Het groeiende besef dat het in de Vlaamse beweging ontbrak aan economisch bewustzijn, gaf in 1908 de eerste impuls tot de oprichting van het Vlaams Handelsverbond. Het verbond, dat de vernederlandsing van het bedrijfsleven en van de handel nastreefde, diende als eerste spreekbuis en draagvlak van de Vlaamse economie, maar werd na de Eerste Wereldoorlog niet voortgezet vanwege de activistische handelingen van enkele bestuursleden. Begin jaren 1920 groeide tijdens de Wetenschappelijke Congressen, het

idee om een nieuw verbond te stichten. De Vlaamsgezinde industrieel Lieven Gevaert nam het voortouw en werd op 11 april 1926 de eerste voorzitter van het Vlaams Economisch Verbond. Het VEV werd een groeiend succes. Het startte met een ledenblad, de *VEV-Berichten*, richtte een Compensatiekas op (een systeem van sociale zekerheid), bouwde regionale afdelingen uit en organiseerde een jaarbeurs. Tijdens de eerste jaren wilde het verbond zich voornamelijk doen aanvaarden als gesprekspartner van de overheid, maar het kreeg te kampen met de machtige concurrent, de Franstalige patroonsorganisatie, het Comité Central Industriel (CCI), het latere Verbond der Belgische Nijverheid (VBN)/Verbond van Ondernemingen (VBO). Het VEV raakte meermaals met het CCI in conflict, maar slaagde er toch in de basis te leggen voor zijn latere politieke activiteiten als representatieve werkgeversorganisatie. Midden jaren 1930 focuste het verbond, dat inmiddels onder het voorzitterschap stond van Baldewijn Steverlynck, zich op de uitbouw als patroonsorganisatie en de erkenning als representatieve gesprekspartner. Daarnaast poogde Steverlynck zoveel mogelijk beroepsgroeperingen te laten aansluiten.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heerste er onenigheid binnen het VEV-bestuur over de te volgen koers in de nieuwe economische orde. De verdeeldheid werd onder meer in de hand gewerkt door algemeen secretaris Piet Bessem, die nauw wilde samenwerken met de bezetter om nieuwe machtsposities te veroveren. Toen Steverlynck moest plaats ruimen voor Carlo Gevaert, zoon van de eerste voorzitter, kreeg Bessem meer en meer invloed. Hij wilde samen met de Duitse bezetter de bestaande patroonsorganisaties ontbinden en vervangen door een eenheidsorganisatie waarin het VEV de leidende rol zou spelen. Het verbond slaagde er echter niet in een sleutelpositie te verwerven in het nazistische model. Opnieuw toonde het CCI zich sterker.

De activiteiten van het VEV werden dan ook grotendeels stilgelegd. Het beleid van Gevaert richtte zich voornamelijk op het sociaal-humanaire vlak. Ondanks de samenwerking met de vijand kwam het VEV relatief ongeschonden uit de oorlog. Bessem speelde geen rol meer in de organisatie. Een onderzoek werd ingesteld zowel tegen het VEV als tegen het CCI. Het onderzoek tegen het VEV werd zonder gevolg geklasseerd.¹

Na de oorlog moest het VEV, met voorzitters Pieter Delbaere en nadien Octaaf Engels, opnieuw zijn positie versterken. Het zag af van zijn concurrentiestrijd met het CCI en het nieuwe Verbond der Belgische Nijverheid (VBN) en legde de nadruk op de economische doelstellingen – de Vlaamse gedachte werd voorlopig naar de achtergrond verschoven. Nieuw was dat het VEV inspraak wou bij politieke activiteiten, maar zich niet wenste te mengen in partijpolitieke aangelegenheden. Zo slaagde het VEV erin tijdens de herstructurering van de staat zich als gesprekspartner van de overheid te doen aanvaarden. Politiek werd dus een middel om de Vlaamse economie te doen groeien. Terwijl het VBN optrad als enige vertegenwoordiger van de Belgische nijverheid, had het VEV dezelfde ambitie als enige vertegenwoordiger van het Vlaamse bedrijfsleven. Het verbond kreeg toen een taak op twee fronten: positie als gesprekspartner in sociaal-economische beleidsvraagstukken veroveren en in de bestaande organisaties een vertegenwoordiging afdwingen. Ondertussen breidde het verbond zijn invloed aanzienlijk uit. Het zetelde in de Economische Raad voor Vlaanderen en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. Verder besteedde het

1. Beide auteurs schenken weinig aandacht aan de Tweede Wereldoorlog en de collaboratie van Piet Bessem. Meer hierover kan men vinden in het lemma door D. Luyten, *Vlaams Economisch Verbond (VEV)*, in: R. De Schryver e.a. (red.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tielt, 1998, dl. 3, pp. 3316-3322.

VEV veel aandacht aan het sociale aspect: de werkloosheidsuitkering, de pensioenen, de gezinsvergoedingen, de arbeidsduurvermindering en de ontwikkeling van sociale zekerheid. Einde jaren vijftig brak het verbond, met voorzitter Arthur Mulier, voor het eerst een lans voor een regionale en later geregionaliseerde economische politiek. Het zette gedurende de jaren zestig deze impuls naar economische decentralisatie verder en werd meermaals geconfronteerd met de soms gespannen vakbondsrelaties. Ook gaf het geleidelijk aan opnieuw aandacht aan de verderlandiging van het openbare leven (o.a. de taalwet van 1963 die het taalgebruik in het bedrijfsleven regelde) en bleef het zich inzetten voor (wetenschappelijk) onderwijs. Daarnaast werd onder invloed van voorzitter Pol Provoost het dagblad *De Financieel-Economische Tijd* opgericht (later *De Tijd*).

1970 luidde een keerpunt in voor de Vlaamse werkgeversorganisatie, bij de start van de staatshervorming en de wet over de economische decentralisatie. VEV-voorzitter Vaast Leysen hield geheime communautaire onderhandelingen met de politieke partijen en het verbond engageerde zich mee in het federaliseringproces, nam standpunten in (bv. omtrent de economische regionalisering en de communautarisering van de sociale zekerheid) maar probeerde zich strikt aan zijn apolitieke karakter te houden en zich niet te mengen in partijpolitiek. Nochtans wees de praktijk soms anders uit, want de band tussen het bedrijfsleven en de politiek werd hoe langer hoe nauwer doordat het verbond de contacten tussen beide werelden bevorderde. De belangstelling voor de hervorming van de staat sproot voort uit het streven naar een beter sociaal-economisch klimaat voor de Vlaamse bedrijfswereld d.m.v. regionalisering. Op deze manier realiseerde het VEV een belangrijke reeks gebeurtenissen in het Belgische en Vlaamse politiek-sociaal-eco-

nomische landschap, wat bijdroeg tot de versterking van de Vlaamse economie en de identiteit van Vlaanderen.

Vanaf begin jaren 1970 werden eveneens de samenwerkingsverbanden met de Kamers van Koophandel geconcretiseerd. Hoewel verscheidene initiatieven vastliepen (onenigheid met de Antwerpse Kamer) en de onderhandelingen jarenlang aansleepten, kwam er einde jaren 1980 een eerste samenwerkingsakkoord met vijf Kamers. Het duurde evenwel tot de eeuwwisseling voor er sprake was van een alliantie met alle acht Vlaamse Kamers, o.l.v. voorzitter Jef Roos. Het samenwerkingsverband kreeg in 2003 de naam Voka, Vlaams netwerk van ondernemingen en was begin 2004 realiteit. Met de oprichting van Voka werd het werkgeverslandschap vereenvoudigd: de plaatselijke werking van de Kamers werd gekoppeld aan de werking van het VEV over heel Vlaanderen en Brussel. Met Voka gaan verschillende Vlaamse sectoriële organisaties in coalitie en worden de krachten gebundeld. Tot aan het begin van de jaren 1970 was het VEV een apolitieke werkgeversorganisatie voor de bescherming van de Vlaamse belangen, zonder de formele erkenning als representatieve organisatie en als sociale partner. Onder het voorzitterschap van Robert Stout-huysen werd het VEV *“erkend als representatieve organisatie van de Vlaamse werkgevers in contacten met de overheid, wanneer het ging om gefederaliseerde materies”*. M.a.w. het VEV werd eveneens een aanspreekpunt van de overheid en stond dus voortaan op gelijke hoogte met het VBO. Midden jaren 1980 gebeurde de erkenning als sociale partner geleidelijk aan door de participatie aan verscheidene sociale initiatieven, onder impuls van voorzitter Walter Vanden Avenne: zo zetelde het VEV in de GERV (Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen), in de SERV (Sociaal-Economische Raad voor Vlaanderen) en in het VESOC (Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité).

Intern was er het ontstaan en de ontwikkeling van een studiedienst die sociaal-economische programma's uitwerkte en verspreidde. Verscheidene projecten – zoals Strategisch Plan voor Vlaanderen van voorzitter Johan De Muynck (1993), Innoverend Ondernemen van voorzitter Karel Vinck (1997) en Duurzaam Ondernemen van Jef Roos (2000) – vertolkten het streven van de organisatie: het fiscaal ondersteunen van ondernemingen, het investeren in innovatie, het bevorderen van technologisch onderzoek en bedrijfsonderzoek, het aanmoedigen van export en het begunstigen van het ondernemingsklimaat. Het promoten van technologische ontwikkeling en innovatie werd gerealiseerd door de medewerking aan en/of de ontwikkeling van verscheidene initiatieven: de FLAG (Flemish Aerospace Group), DIRV (Derde Industriële Revolutie voor Vlaanderen – o.l.v. voorzitter Marc Santens, 1981), Flanders Technology en allerlei wetenschappelijk onderzoek. Voor de bevordering van de export nam het verbond onder meer eigen initiatieven, zoals de creatie van Vlaamse Huizen in diverse buitenlandse steden. Daarbij wou het binnen het economische verkeer een niet te opvallende inbreng van de overheid. Zo werden de GOM's (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij) en GIMV's (Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen) opgericht, met als doel de overheidsaanwezigheid zoveel mogelijk te stroomlijnen. Ook in het bedrijfsleven wentelde het VEV de overheid zoveel mogelijk af (bv. bij bedrijven in crisis). Ten slotte formuleerde het VEV voorstellen over allerlei andere maatschappelijke aspecten, o.m. rond de werkloosheidsproblematiek, de sociale zekerheid, milieuregelingen, infrastructuur, ruimtelijke ordening, onderwijs (financiering) en 'Europa'.

Zowel Cuypers als Meyvis zijn erin geslaagd een duidelijk beeld te geven hoe het VEV zich doorheen de laatste 75 jaar heeft geprofi-

leerd, weliswaar vanuit een verschillend uitgangspunt. Cuypers legt in zijn boek voor een groot stuk het accent op de standpunten en het beleid van de verscheidene (ere)voorzitters, waarbij hun visie op de gebeurtenissen en feiten sterk naar voren komt. Ook laat hij plaats voor de toekomstige visies of paden die het VEV kan of zal moeten bewandelen. Meyvis geeft een meer detaillistisch historisch overzicht van de sterk uiteenlopende thema's waarover het verbond zich in de loop der jaren heeft uitgesproken. Hij wil ook voornamelijk interesse tonen voor het 'grote' en 'ongewone' van de VEV-werking.

Het boek van Cuypers spreekt aan, leest gemakkelijk en is goed gestructureerd. De auteur voorzag voor elke voorzitter ook een foto en een korte biografische notitie. De studie van Meyvis leest niet altijd even gemakkelijk door de vrij moeilijke en abstracte materie. Maar het resultaat van zijn onderzoek mag er zijn, als neerslag van het moeizame werk van het Vlaams Economisch Verbond.

[Sophie Gyselinck]